

Česká školní
inspekce

Komunikace mezi školou a veřejností v základním vzdělávání

Tematická zpráva

Praha, květen 2017

2016
2017

Obsah

1	Úvod	3
2	Zaměření inspekční činnosti	3
3	Orgány a organizace s účastí rodičů	3
3.1	Školská rada	4
3.2	Organizace rodičů s vlastní právní subjektivitou	5
3.3	Neformální sdružení rodičů	5
4	Komunikace ze strany rodičů	6
4.1	Vývoj v komunikaci ze strany rodičů	6
4.2	Požadavky rodičů na školu	7
4.3	Problémy v komunikaci s rodiči	10
4.4	Pomoc rodičů školám	10
4.5	Potřeby spolupráce s rodiči z pohledu škol	11
5	Komunikace školy směrem k rodičům	13
5.1	Organizace a formy komunikace školy s rodiči	13
5.2	Hodnocení kvality komunikace ze strany školy	15
6	Metodická podpora komunikace	16
6.1	Potřeby škol v oblasti podpory komunikace	16
6.2	Školy se značkou Rodiče vítáni	17
7	Vnitřní informační systémy škol a elektronická komunikace s partnery	18
7.1	Informační systémy škol	18
7.2	Elektronická komunikace škol s partnery	19
8	Nabídka doplňkových služeb pro rodiče a veřejnost	19
9	Závěr	20
9.1	Pozitivní zjištění	21
9.2	Negativní zjištění	21
9.3	Doporučení	21

1 Úvod

Česká školní inspekce předkládá tematickou zprávu z inspekční činnosti zaměřené na problematiku komunikace základních škol s veřejností, zejména se zákonnými zástupci žáků. Inspekční činnost byla realizována podle § 174 odst. 2 písm. a) a d) zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů.

Tematická inspekční činnost se uskutečnila dvěma formami – prezenční inspekční činností ve vybraných základních školách a doplňkovým inspekčním elektronickým zjišťováním. To bylo provedeno v termínu od 2. do 15. března 2017 v podobě on-line elektronického dotazníku pro ředitele 200 základních škol. Školy byly vybrány systematickým intervalovým výběrem tak, aby byly poměrově zastoupeny školy všech krajů a zřizovatelů, školy velké (nad 300 žáků), střední (101 až 300 žáků) a malé (do 100 žáků), školy umístěné v malých i velkých sídlech. Prezenční inspekční činnost byla realizována od 3. října 2016 do 31. ledna 2017 ve 305 školách navštívených při komplexní inspekční činnosti, kde byly kromě hodnoticích kritérií České školní inspekce využity také specifické dotazníky pro učitele a ředitele škol. Na přípravě této tematické inspekční činnosti se podílela i obecně prospěšná společnost EDUin.

2 Zaměření inspekční činnosti

V současné globální a informační společnosti stále narůstá potřeba vzájemné komunikace ve všech oblastech života. Nutnost získávání a předávání rychlých informací, jejich ověřování, získávání zpětné vazby apod. přerůstá v mnoha oborech do podoby průběžné, permanentní komunikace. Tento proces se nevyhýbá ani oblasti vzdělávání. Kvalita komunikace ve vzdělávání se stává nutnou podmínkou pro efektivitu řady činností a procesů ve školách i nástrojem školního marketingu. Možnosti komunikace mezi školami, rodiči žáků a další veřejností jsou v současné době pozitivně ovlivňovány rozvojem informačních technologií. Tematická inspekční činnost České školní inspekce se zaměřovala na komunikaci a spolupráci škol s orgány a organizacemi s účastí rodičů, na četnost, obsah a formy spolupráce a komunikace s jednotlivými rodiči, zájem rodičů o dění ve škole, problémové aspekty komunikace a potřebu metodické podpory škol v této oblasti, na informační systémy škol a jejich nabídku doplňkových služeb pro rodiče žáků a veřejnost. Omezujícím faktorem, který může školám bránit v rozvoji efektivní komunikace, je chybějící ucelená a prakticky využitelná metodika, zejména pro případy řešení problémů a krizových komunikačních situací.

Cílem této zprávy je podat informaci o současném rozsahu, obsahu, organizaci, formách a dalších aspektech komunikace, která se uskutečňuje mezi základními školami, rodiči žáků školy a veřejností obecně.

3 Orgány a organizace s účastí rodičů

Při školách standardně působí orgány a organizace se zastoupením zákonných zástupců žáků, které zajišťují nebo umožňují potřebnou a vhodnou participaci veřejnosti na vymezených oblastech správy a chodu školy. Vedle školské rady, jejíž postavení a činnost jsou stanoveny školským zákonem¹, působí při školách různá sdružení rodičů s vlastní právní subjektivitou, případně sdružení ustavená na zcela neformálním principu.

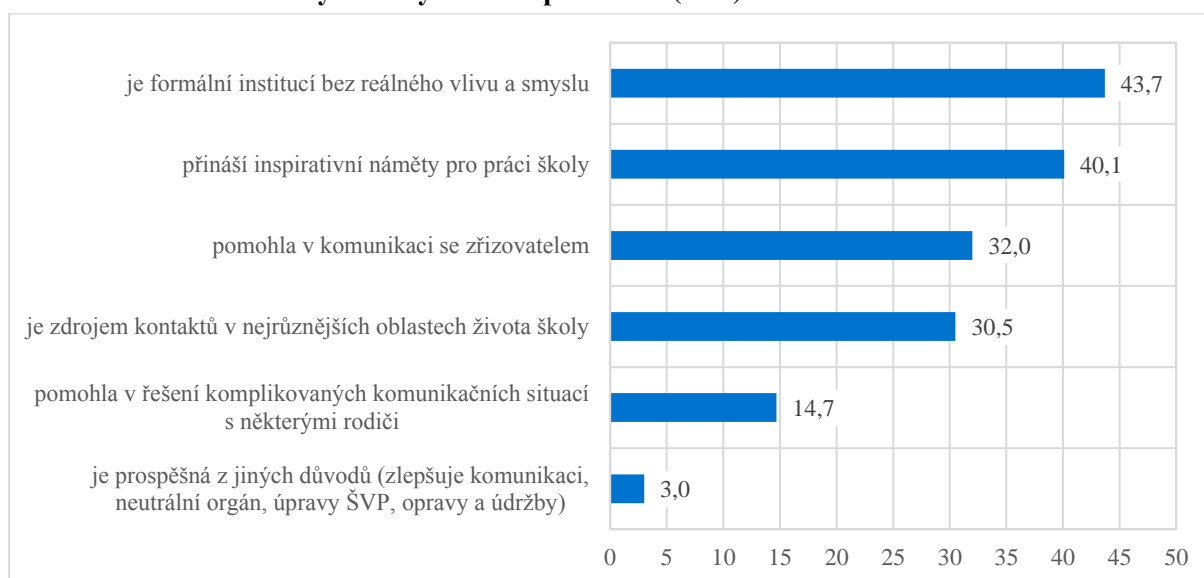
¹ Problematika školské rady je zakotvena v § 167 a § 168 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů.

3.1 Školská rada

Školská rada je orgán školy umožňující zákonným zástupcům žáků podílet se spolu s vedením školy, pedagogickými pracovníky, zástupci zřizovatele a dalšími osobami na správě školy. V kompetenci školské rady je komentovat a schvalovat nejdůležitější koncepční dokumenty školy (školní vzdělávací program, školní řád, pravidla pro hodnocení žáků, výroční zprávu školy, návrh rozpočtu apod.), projednávat inspekční zprávy České školní inspekce, podávat podněty řediteli i zřizovateli nebo navrhnout vyhlášení konkurzu na ředitele školy. Zákonní zástupci žáků představují jednu třetinu personálního obsazení školské rady, tedy významnou část, která je schopna uvedené záležitosti podstatně ovlivňovat.

Podle názoru ředitelů škol zahrnutých do inspekčního zjišťování (200) je však jen v necelé polovině škol školská rada funkčním orgánem, který řediteli při řízení nějakým způsobem pomáhá. Jednotlivé přínosy školské rady pro školu, zejména v oblasti komunikace školy s dalšími aktéry vzdělávání (rodiče, zřizovatel, širší veřejnost v místě působení školy) dle názoru ředitelů škol uvádí následující graf.

Graf č. 1 Přínosy školských rad – podíl škol (v %)

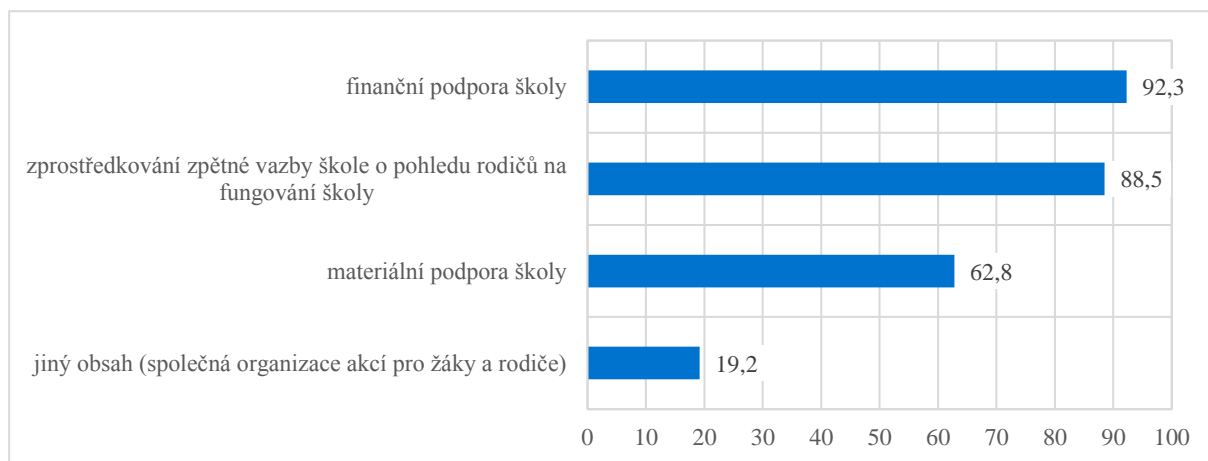
Ve třetině oslovených základních škol je školská rada zdrojem užitečných kontaktů pro spolupráci s dalšími partnery v rámci lokality nebo regionu. Ve stejném podílu škol je určitým mediátorem při komunikaci se zřizovatelem a v necelé šestině škol při komplikované komunikaci s rodiči. Z těchto zjištění je patrné, že v případech problémové a komplikované komunikace s rodiči má škola k dispozici více prostředků (třídní schůzky, osobní schůzky, konzultace, jde-li o komunikaci a řešení výchovných problémů žáků, pak např. výchovné komise apod.). Při jednání se zřizovatelem, kdy je škola v postavení slabší strany, může však školská rada sehrávat důležitou a často těžko zastupitelnou roli.

Konstatování formálnosti charakteru školských rad značnou skupinou ředitelů škol je však pouze jednostrannou reflexí tohoto problému. Je totiž otázkou, co pro jejich vyšší funkčnost a dynamiku dělají přímo samotní ředitelé a zda některým z nich malá aktivita školských rad naopak nevyhovuje, protože jim pak nikdo nekomplikuje proces rozhodování.

3.2 Organizace rodičů s vlastní právní subjektivitou

U necelých dvou třetin škol oslovených v inspekčním elektronickém zjišťování působí nějaká organizace rodičů s vlastní právní subjektivitou. Tato formalizovaná uskupení rodičů mající statut právnické osoby mohou být velmi užitečným partnerem vedení školy, a to nejen v oblasti materiální či finanční podpory některých školních aktivit, ale i v oblasti komunikace. Organizace může působit jako specifický komunikační kanál školy směrem k rodičům, může škole poskytovat potřebnou zpětnou vazbu a v neposlední řadě se může významně podílet na utváření prostředí vzájemné důvěry.

Graf č. 2 Oblasti činnosti rodičovských organizací s vlastní právní subjektivitou v ZŠ – podíl škol (v %)

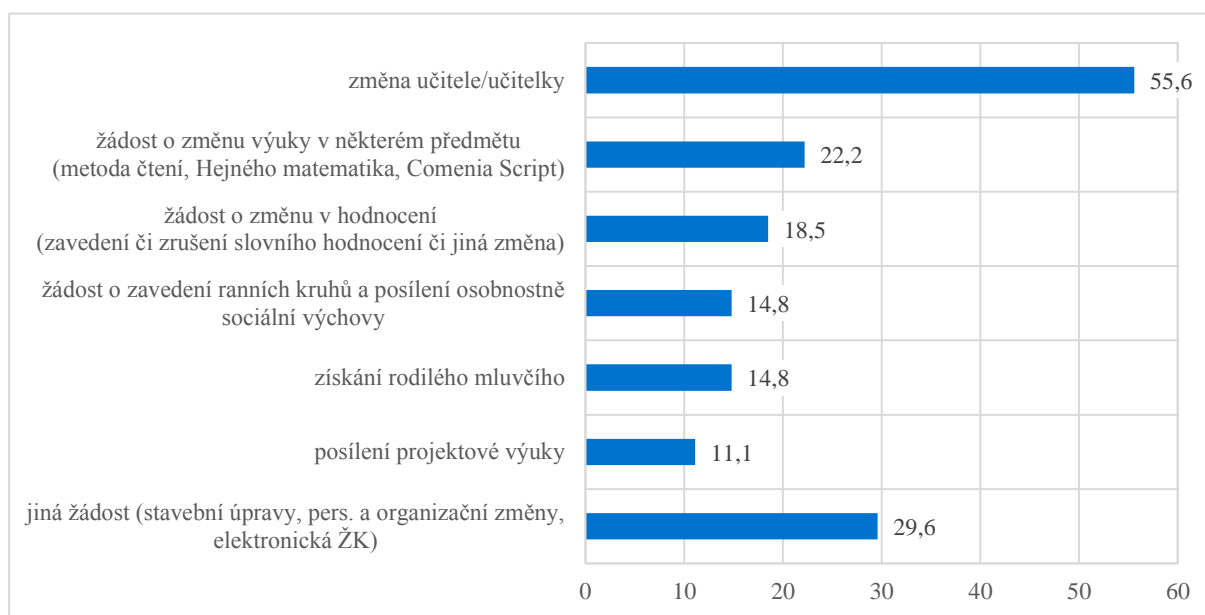

Vedle finanční podpory školy (viz část 4.4) je oblast komunikace (zprostředkování zpětné vazby) zastoupena v aktivitách rodičovských organizací nejčastěji. Na rozdíl od školských rad, které vnímá polovina ředitelů jako pouze formální útvar, organizace rodičů vnímají ředitelé základních škol pozitivně. Více než 90 % ředitelů označilo činnost organizace působící při jejich škole za natolik přínosnou, že by doporučilo její vznik i ředitelům základních škol, kde taková organizace není.

3.3 Neformální sdružení rodičů

Vedle výše uvedených forem organizovaných subjektů se rodiče žáků některých škol (jde zpravidla jen o část rodičovské veřejnosti) sdružují na základě společného názoru na některé oblasti fungování a činnosti školy (např. snaha o prosazení alternativní metody vyučování, provedení rekonstrukce budovy apod.). Tyto skupiny působí v necelých 14 % dotazovaných škol, většinou jako neformální platforma mnohdy ad hoc seskupených rodičů k prosazení určité změny v chodu školy. Výčet požadavků v následujícím grafu se vztahuje k uvedeným 14 %, tj. k 27 z 200 škol zapojených do elektronického zjišťování škol.

Graf č. 3 **Obsah požadavků (formálně či neformálně organizovaných) skupin rodičů žáků ZŠ – podíl škol (v %)**

Výrazně nejčastějším požadavkem a mnohdy i důvodem vzniku takové skupiny rodičů je požadavek na změnu učitele/učitelky (např. z důvodu přání alternativního způsobu výuky). Požadavek sice vychází z přirozeného zájmu rodičů o vysokou kvalitu poskytovaného vzdělávání, avšak významně zasahuje do kompetencí ředitele školy a může představovat zásadní komplikaci ve vzájemné komunikaci. Je jistě správné, když se rodiče žáků vyjadřují k nejrůznějším oblastem života školy, a je rozhodně správné, když tyto podněty vedení školy vyhodnocuje, podle možností na ně reaguje a o svých krocích rodiče informuje. Je však třeba odmítnout možnost vzniku různých lobbistických či nátlakových skupin, které zpravidla nezastupují většinové názory rodičů. Téměř dvě třetiny škol, při kterých neformální skupiny rodičů působí, patří mezi školy s nefunkční školskou radou (viz 3.1). Komunikaci požadavků rodičů prostřednictvím uvedených neformálních skupin je tedy možné chápat jako jeden z důsledků formální povahy mnohých školských rad.

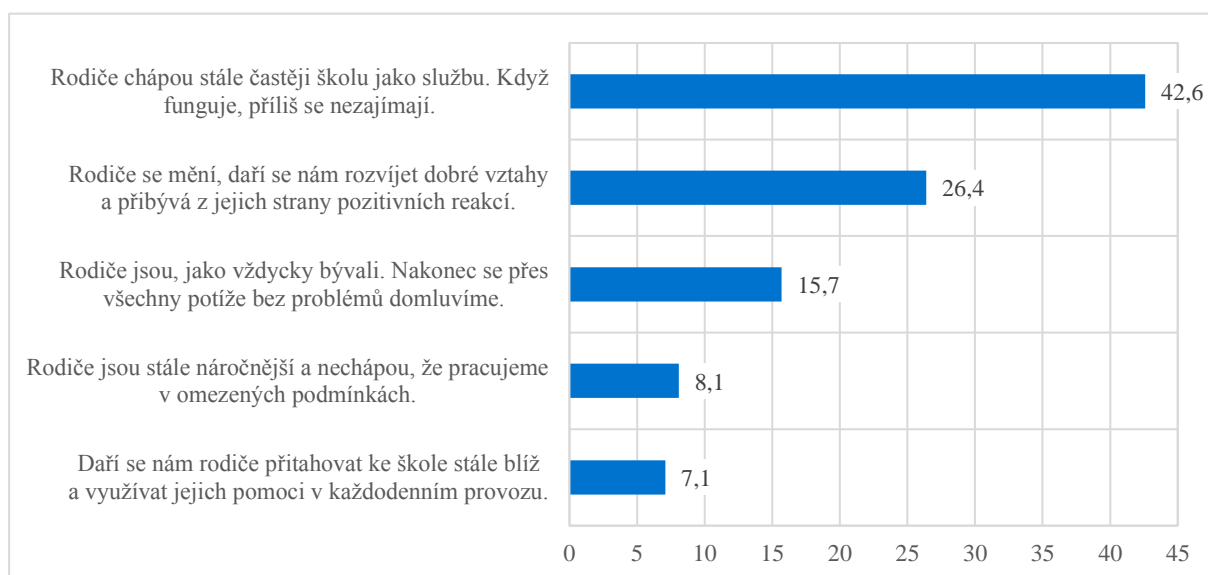
4 Komunikace ze strany rodičů

4.1 Vývoj v komunikaci ze strany rodičů

Vztah mezi zákonnými zástupci (pro zjednodušení je v textu užíván termín „rodiče“) a školou a z něj vyplývající způsoby, četnost i obsah komunikace se v průběhu času vyvíjí. Rodiče chápou vzdělávání svých dětí v základních školách jako nutnou podmínku pro jejich přijetí ke vzdělávání vyššího stupně. Vnímají, že se základní školy více profilují, než tomu bylo před zavedením dvoustupňového kurikula (tedy v době existence školních osnov). Z toho vyplývá větší poptávka aktivnějších skupin rodičů po konkrétních informacích, případně i snaha pozitivně ovlivňovat některé procesy ve školách. Více než třetina dotazovaných ředitelů uvedla, že v posledních dvou letech zaznamenali změny v intenzitě komunikace rodičů se ZŠ oproti dřívějšímu období, častější žádosti o informaci nebo jiné konkrétní požadavky rodičů vůči škole.

Ředitelé se také vyjadřovali k tomu, která tvrzení podle nich nejlépe vystihují současný přístup rodičů ke škole a s ním související komunikaci se školou.

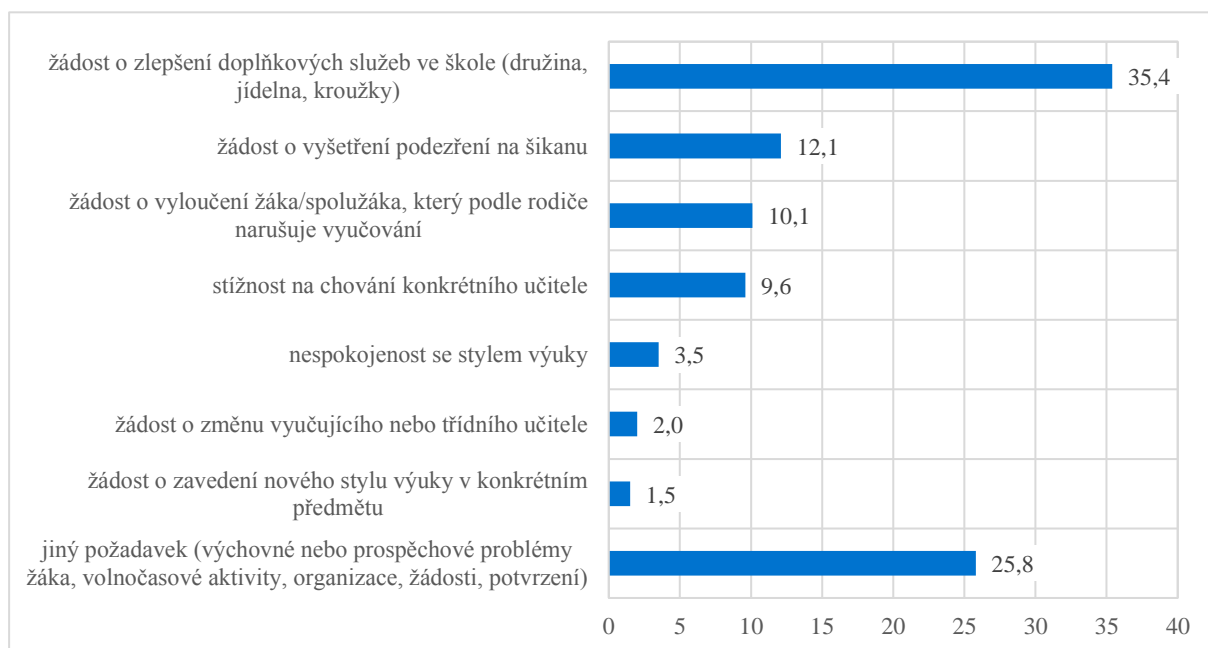
Graf č. 4 Tvzení, která nejlépe vystihují přístup rodičů k ZŠ a s ním související komunikaci se ZŠ – podíl škol (v %)

Vedle významné části rodičů, kteří cítí potřebu komunikace především při výskytu nějakého problému, projevují průběžně aktivnější rodiče takovýto intenzivnější zájem také o standardní dění ve škole. Ve významném podílu škol je tato aktivita chápána jako pozitivum (26,4 % a 7,1 %), pouze menší podíl škol považuje četnější dotazování a požadavky rodičů za komplikaci (8,1 %).

4.2 Požadavky rodičů na školu

Graf č. 5 Obsah nejčastějších požadavků rodičů žáků ZŠ na vedení školy – podíl škol (v %)

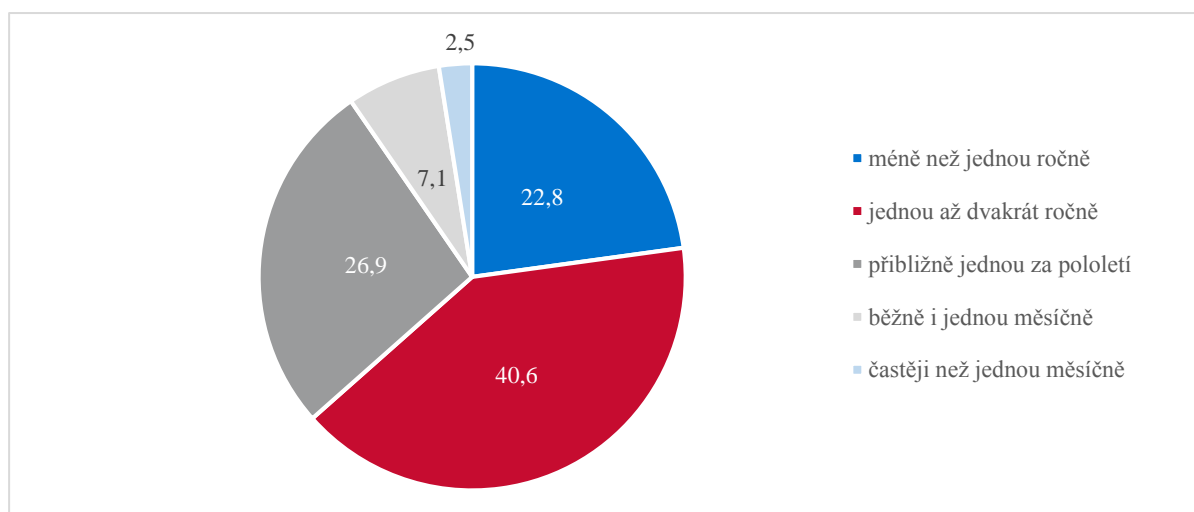
Vedle nejběžnějších požadavků rodičů, které jsou očekávatelné a týkají se školních služeb (např. vedení konkrétních zájmových kroužků, zřízení potravinového automatu, zavedení výběru více jídel v rámci školního stravování apod.), řešení prospěchových či méně závažných výchovných problémů žáka apod., řeší významný podíl škol (okolo 10 %) s rodiči závažnější

problémy související s problémovým chováním jiného žáka, případně i učitele, včetně možných projevů šikany.

Ředitelé škol byli vedle nejčastějšího požadavku rodičů (graf č. 5) dotazováni také na další dva časté požadavky. Žádost o vyšetření podezření na šikanu mezi těmito požadavky významně dominuje (uvedlo 30,4 % ředitelů škol). Vzhledem k tomu, že případy šikany řeší podle dlouhodobých zjištění České školní inspekce v průběhu školního roku cca 30 % základních škol, je možné usuzovat, že komunikace s rodiči významně přispívá k odhalování a následnému řešení tohoto negativního fenoménu.

Ředitelé škol se také vyjadřovali k otázce, jak časté jsou stížnosti a požadavky rodičů jejich školy.

Graf č. 6 Frekvence stížností či žádostí rodičů žáků ZŠ – podíl škol (v %)

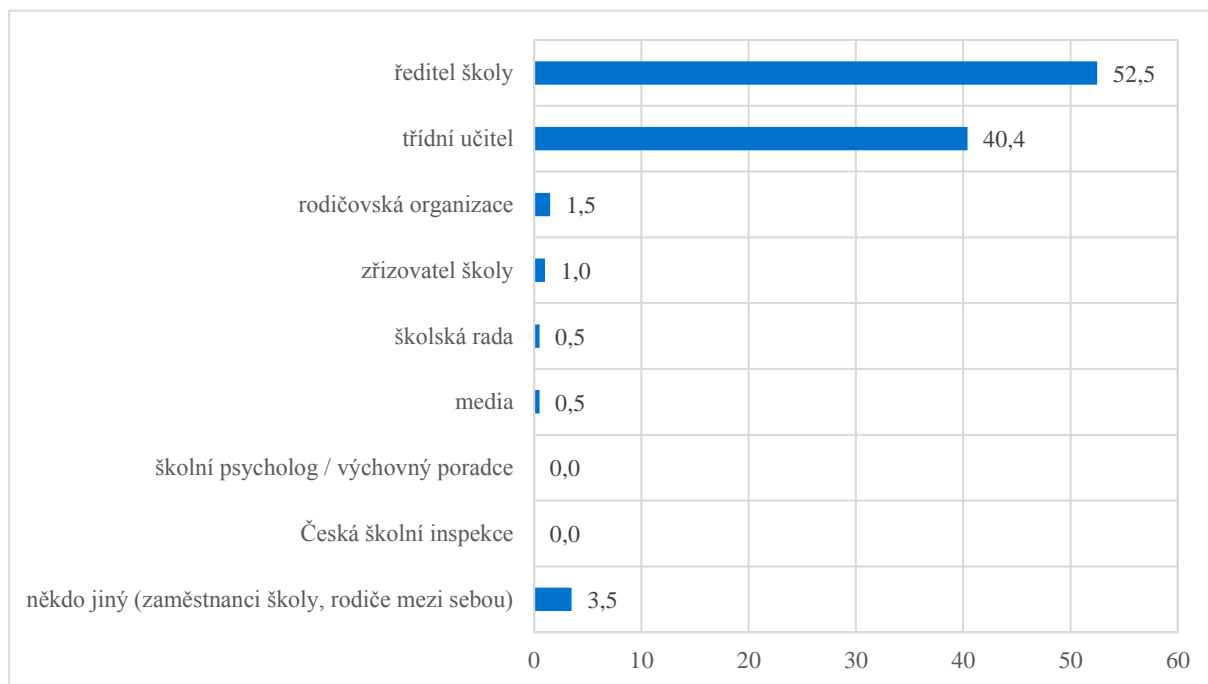

V necelé desetině dotazovaných škol jsou výše uvedené požadavky či stížnosti rodičů vznášeny častěji než dvakrát ročně, naopak v naprosté většině škol rodiče příliš nepocítí uji potřebu vznášet požadavky a stížnosti, což ukazuje nejen na spokojenost, případně i pasivitu rodičů, ale i na využívání jiných, vzájemně vstřícných způsobů komunikace. Nicméně však platí, že stížnosti rodičů se staly vzrůstajícím fenoménem zejména ve školách působících ve velkých sídlech, a to nejen stížnosti adresované řediteli školy, ale také dalším orgánům včetně České školní inspekce. Podíl důvodných stížností, které Česká školní inspekce řeší, přitom dlouhodobě činí maximálně 40 %².

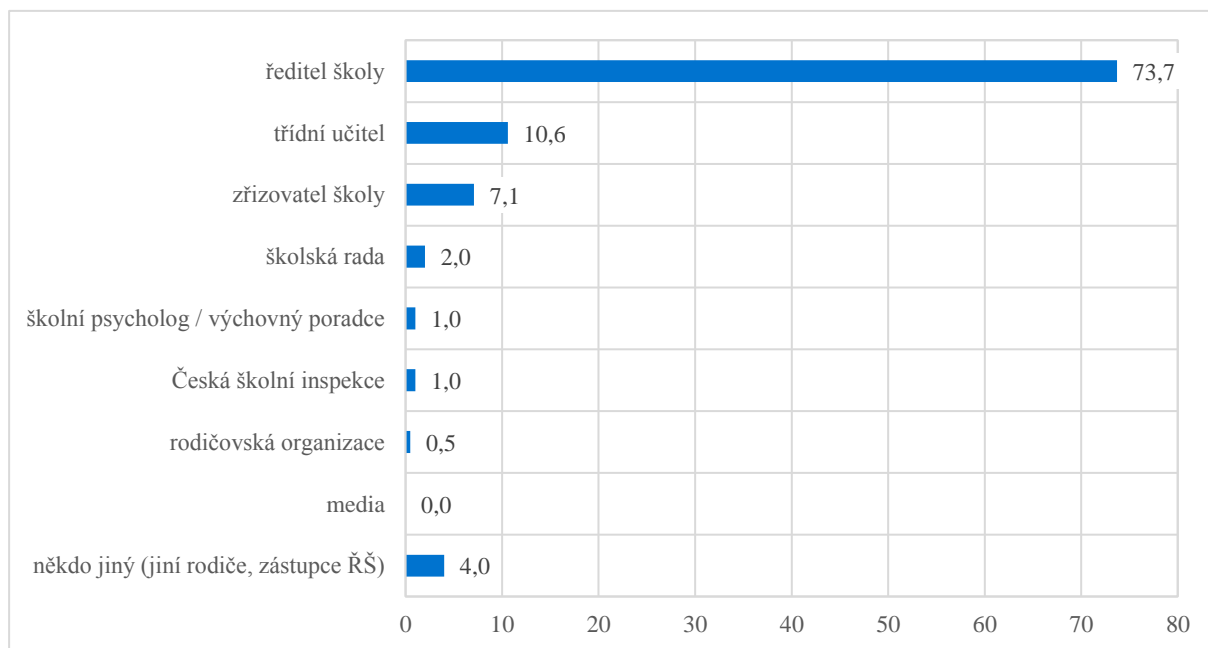
Při komunikaci se školou iniciované rodiči si zákonní zástupci volí adresáty této komunikace v závislosti na povaze a obsahu jejich požadavku, přání či sdělení.

² Jak je uvedeno také ve Výroční zprávě České školní inspekce za školní rok 2015/2016 – http://www.csicr.cz/html/VZCSI2015_2016/flipviewerexpress.html, str. 196, tab. B 10, vzrostl počet stížností podaných k České školní inspekci mezi školními lety 2012/2013 až 2015/2016 ze 430 na dvojnásobek, přičemž obdobný nárůst se týká jednotlivých bodů stížnosti (z 285 na 585). Podíl důvodných bodů stížností se přitom pohybuje mezi 34 % a 43 %.

Graf č. 7 Obvyklí (nejčastější) adresáti pozitivního hodnocení nebo návrhů rodičů na zlepšení fungování ZŠ – podíl škol (v %)

Graf č. 8 Obvyklí (nejčastější) adresáti negativního hodnocení nebo stížností rodičů na fungování ZŠ – podíl škol (v %)

Zatímco v případech pozitivní komunikace (kladné hodnocení činnosti školy, náměty na další zlepšování chodu školy apod.) jsou srovnatelnou měrou osloveni ředitelé i třídní učitelé, jde-li o stížnosti nebo negativní reflexi některé oblasti fungování školy, rodiče se přirozeně obracují mnohem více na ředitele – jako na osoby zodpovědné za všechny aspekty života školy. Úloha školských rad je v těchto případech zcela marginální, což koresponduje s názorem mnoha ředitelů na její značně formální funkci.

4.3 Problémy v komunikaci s rodiči

V rámci inspekčních návštěv ve školách Česká školní inspekce zjišťovala, do jaké míry považují ředitelé a učitelé komunikaci s částí rodičovské veřejnosti za problematickou. Problematickou komunikací se v této souvislosti nemyslí řešení problémů, ale např. případy agresivní komunikace, podávání nepravdivých informací, odmítání či ignorování pokusů školy o komunikaci rodiči.

Tabulka č. 1 Odhad ředitelů ZŠ, s jakou částí zákonných zástupců je komunikace problematická – podíl (v %)

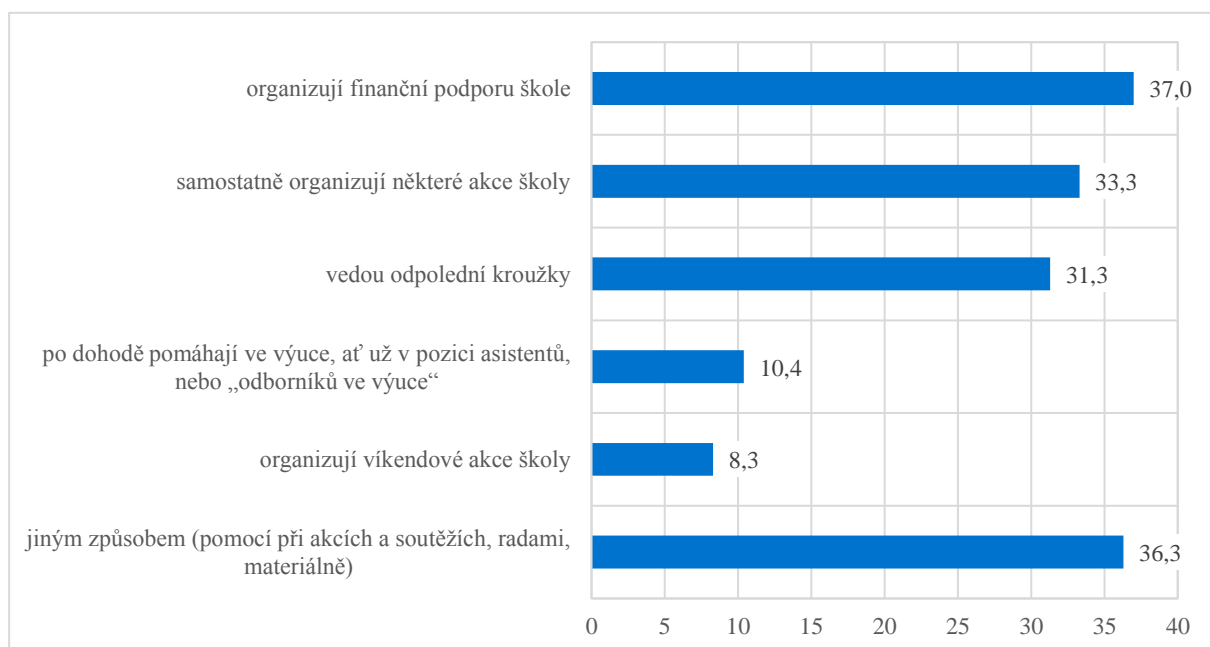
	Podíl ředitelů ZŠ	Podíl učitelů ZŠ
Pouze ve výjimečných případech	87,5	83,0
S méně než polovinou zákonných zástupců	7,7	13,1
S více než polovinou zákonných zástupců	3,5	2,1
S převážnou většinou zákonných zástupců	1,3	1,7

Názory obou skupin dotazovaných pedagogických pracovníků jsou velmi blízké a ukazují na výraznou menšinu rodičů, s nimiž školy obtížně komunikují. Ve školách v menších a středních sídlech do 50 tis. obyvatel je ojedinělost těchto případů výraznější (rozdíl přibližně 10 procentních bodů oproti velkým sídlům). Případy problémové komunikace jsou každopádně pro školu a její vztahy s rodiči zatěžujícím faktorem.

4.4 Pomoc rodičů školám

Dokladem převládající pozitivní komunikace mezi rodiči žáků a školami je vyšší úroveň vzájemných vztahů, které často vyúsťují do podoby pomoci školám či určité míry dobrovolné participace na její činnosti.

Graf č. 9 Způsoby, jakými rodiče školám skutečně pomáhají – podíl škol (v %)

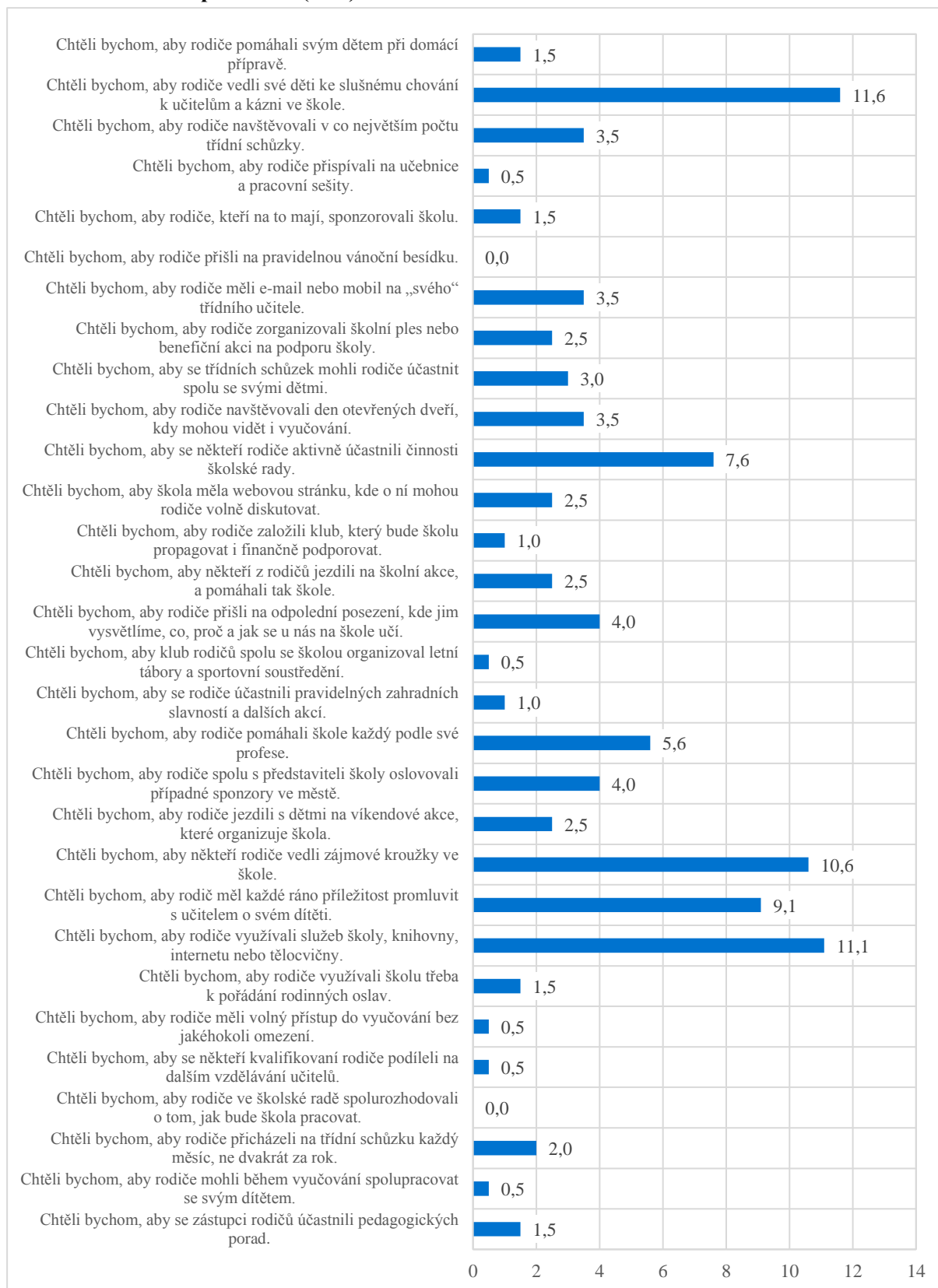
Finanční podpora bývá realizována buď formou sponzorských darů jednotlivých rodičů, nebo příspěvků rodičovských organizací, a to zpravidla na konkrétní dohodnuté účely (např. sportovní vybavení pro lyžařské kurzy, ICT technika pro výuku žáků apod.). Velmi cennou formou pomoci je zapojení rodičů do příležitostných či pravidelných akcí pořádaných

školami. Osobní angažovanost rodičů je určitým vyvrcholením vzájemných komunikačních aktivit a současně i významným pozitivním faktorem pro upevňování vzájemné důvěry a sounáležitosti rodičů se školou, tedy i předpokladem příští klidné a efektivní komunikace a spolupráce.

4.5 Potřeby spolupráce s rodiči z pohledu škol

Ačkoliv výše uvedené formy podpory ze strany rodičů jsou školami vnímány většinou velmi pozitivně, názory ředitelů na optimální míru zapojení rodičů do života školy se různí. Míru zapojení rodičů, kterou považují za pozitivní a únosnou, označovali ředitelé škol v následujícím souboru tvrzení. Tvrzení jsou odstupňována od minimální míry účasti rodičů až po jejich maximální zapojení – např. formou přímé účasti ve vzdělávacím procesu. Cílem bylo zjistit, kde by ředitelé udělali pomyslnou čáru oddělující to, co je pro ně žádoucí, od toho, co už považují za nadbytečné či nepřijatelné. Ředitelé označili tvrzení, které je tím posledním, s nímž ještě souhlasili. Otázka při tom nesouvisela s reálnou aktuální situací ve škole, ale jen s tím, co by ředitelé ocenili jako ještě užitečné a přijatelné.

Graf č. 10 Soubor tvrzení představujících škálu toho, jak intenzivně se mohou rodiče účastnit života ZŠ (první tvrzení představuje nejmenší míru zapojení rodičů do chodu ZŠ, poslední tvrzení naopak nejintenzivnější spolupráci rodičů se ZŠ) – podíl škol (v %)

Ředitelé poloviny škol zapojených do inspekčního elektronického zjišťování rozložili své odpovědi rovnoměrně v celém spektru uvedených tvrzení, jejich preference zapojení rodičů se pohybují od minimalistické varianty, kdy rodiče pouze dohlížejí na plnění úkolů dětí, až po jejich přímou účast ve vzdělávacím procesu. Ostatní školy se svými odpověďmi rozdělily do tří skupin podle preferované úrovně spolupráce rodičů. První skupina považuje za optimální míru spolupráce pouze dohled rodičů nad žáky a jejich výchovné působení. Druhá skupina považuje za přínosnou větší míru zapojení rodičů, především aktivní účast na akcích školy a aktivní zapojení ve školské radě. Třetí skupina preferuje pravidelné a časté zapojování rodičů do všech oblastí chodu školy, vyjma vzdělávacího procesu.

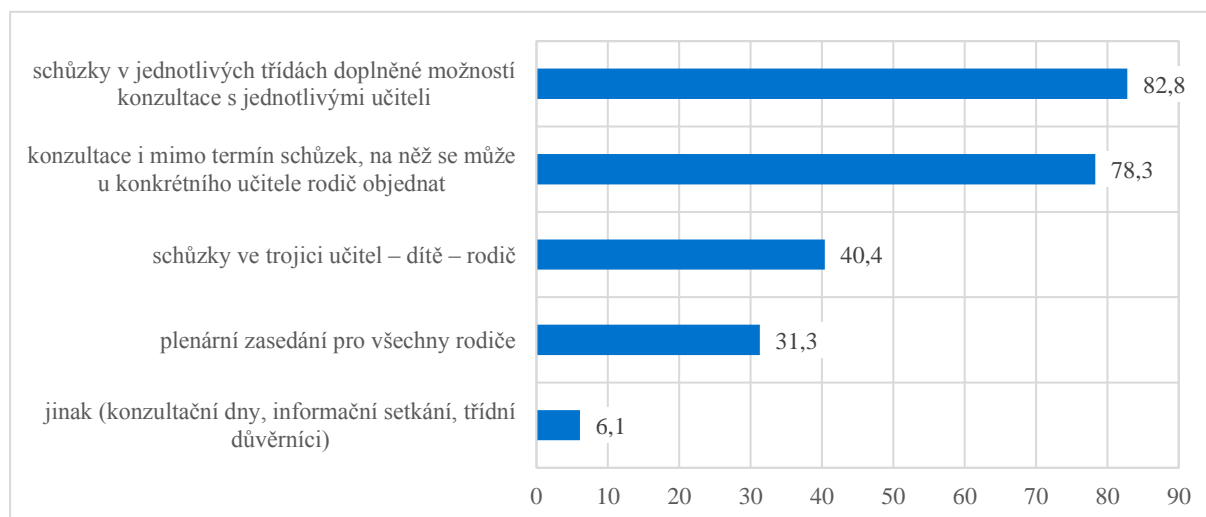
5 Komunikace školy směrem k rodičům

Systematické informování rodičů je bez ohledu na četnost a intenzitu interakcí z jejich strany vždy především úlohou školy. Organizaci předávání informací a komunikační kanály nastavují školy v závislosti na podmínkách (velikost školy, vybavenost elektronickými informačními systémy apod.) a na aktuálních potřebách.

5.1 Organizace a formy komunikace školy s rodiči

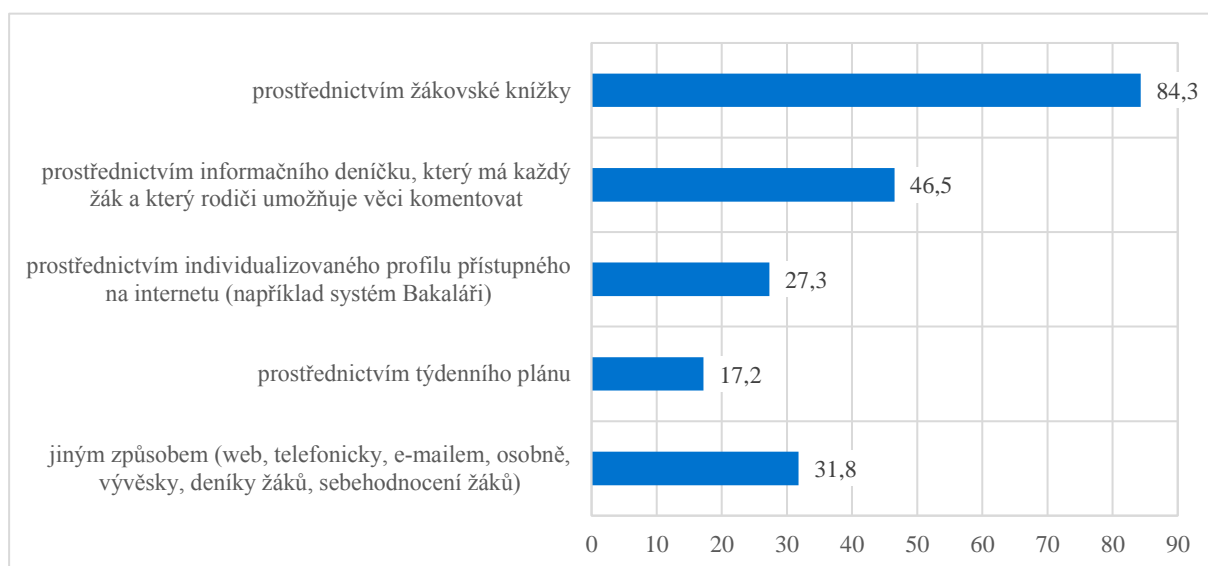
Páteří systému komunikace školy s rodiči je v naprosté většině škol pravidelná organizace třídních schůzek. Ty umožňují předávat rodičům současně velký objem informací týkajících se mnoha oblastí, od záležitostí celoškolského významu až po konkrétní detailní informace o každém jednotlivém žákovi. Osobní kontakt při tom umožňuje získat okamžitou zpětnou vazbu, tzn. ověřit pochopení podaných informací i postoje rodičů k jejich obsahu. Třídní schůzky jako klíčový komunikační prvek pak bývají doplněny dalšími komunikačními kanály, jako jsou osobní konzultace, sdělení v žákovských knížkách, informace na webových stránkách školy apod.

Graf č. 11 Způsoby organizace třídních schůzek v ZŠ – podíl škol (v %)

Komunikační strategie škol opírající se o schůzky s rodiči zpravidla umožňují více variant těchto schůzek a dalších forem osobního jednání. Tento přístup zajišťuje jak pravidelnou komunikaci, tak i možnost operativních dílčích kontaktů v případě potřeby jednoho z partnerů.

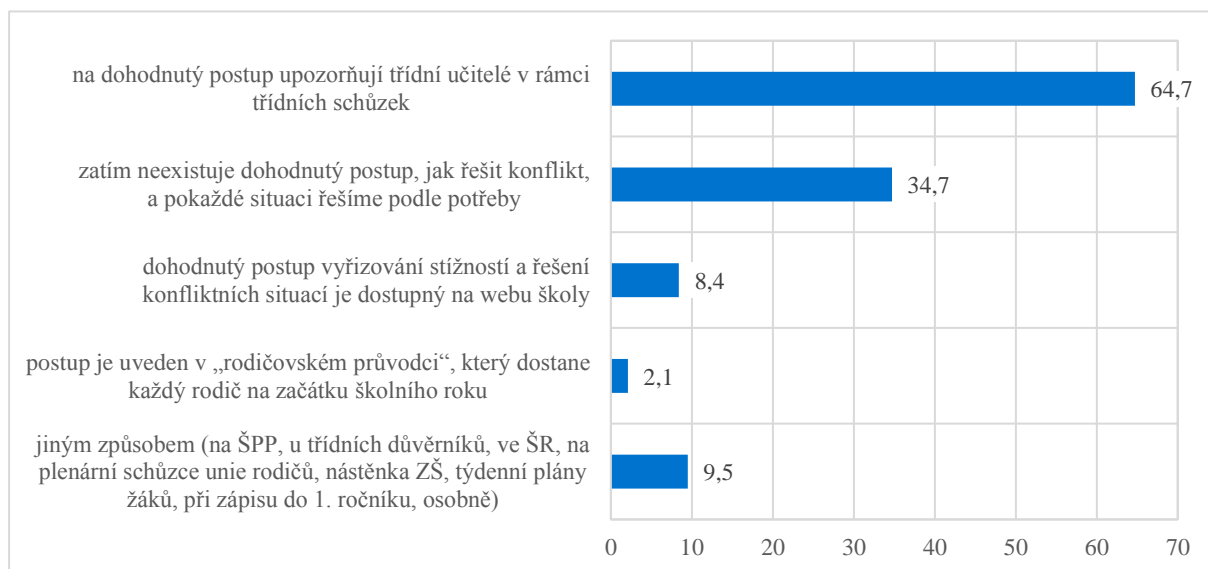
Graf č. 12 Způsoby informování rodičů žáků ZŠ o aktuálním dění (prospěch, chování, mimoškolní akce apod.) – podíl škol (v %)

Převaha využívání žákovských knížek jako nejběžnějšího doplňujícího informačního kanálu vychází z tradice českého školství. Žákovské knížky však již nezahrnují pouze tradiční listinnou formu, ale stále častěji také její elektronickou verzi (viz část 7.2).

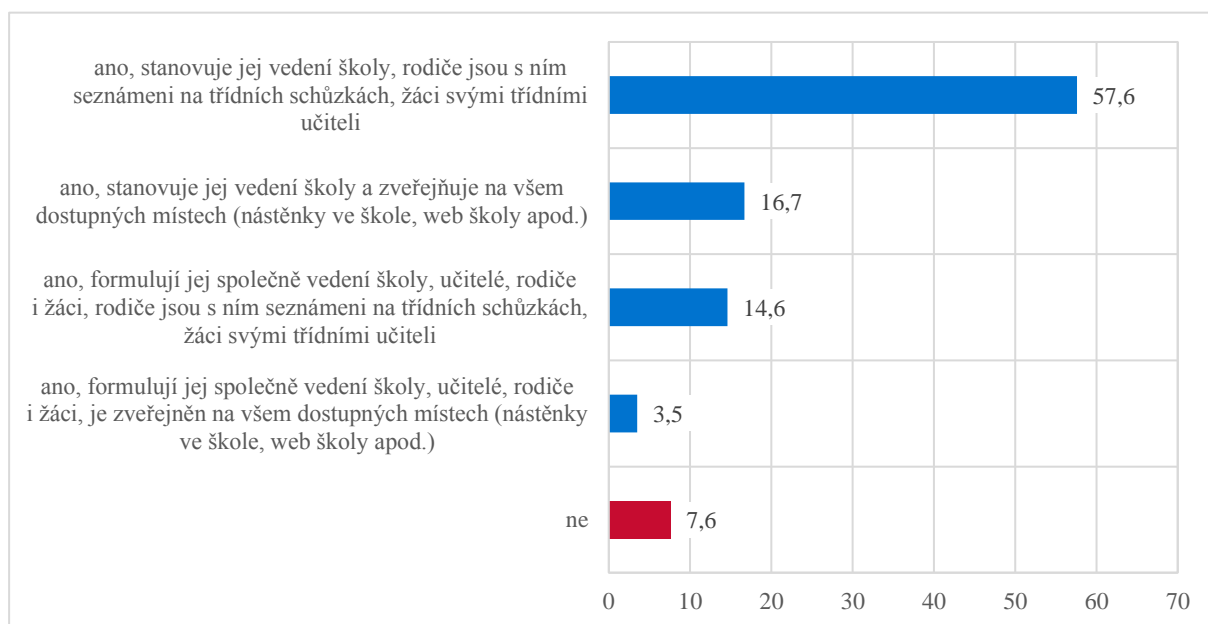
Pro řešení případných konfliktních situací, nespokojenosti rodičů s některou stránkou fungování školy či podezření na šikanu mají školy stanoveny různé komunikační strategie.

Graf č. 13 Způsoby, kterými jsou rodiče žáků ZŠ informováni, jak řešit konfliktní situace nebo svoji nespokojenost s fungováním školy – podíl škol (v %)

Více než 96 % dotázaných ředitelů sice uvádí, že se způsoby, jakými mohou tyto situace řešit, jsou rodiče obeznámeni, ve třetině dotazovaných škol (viz graf č. 14) však jde o ad hoc přístup podle konkrétní situace, což nemusí příliš posilovat pocit jistoty rodičů.

Graf č. 14 Existence stanoveného postupu, známého všem aktérům (žáci, učitelé, rodiče), jak se zachovat v případě podezření na šikanu – podíl škol (v %)

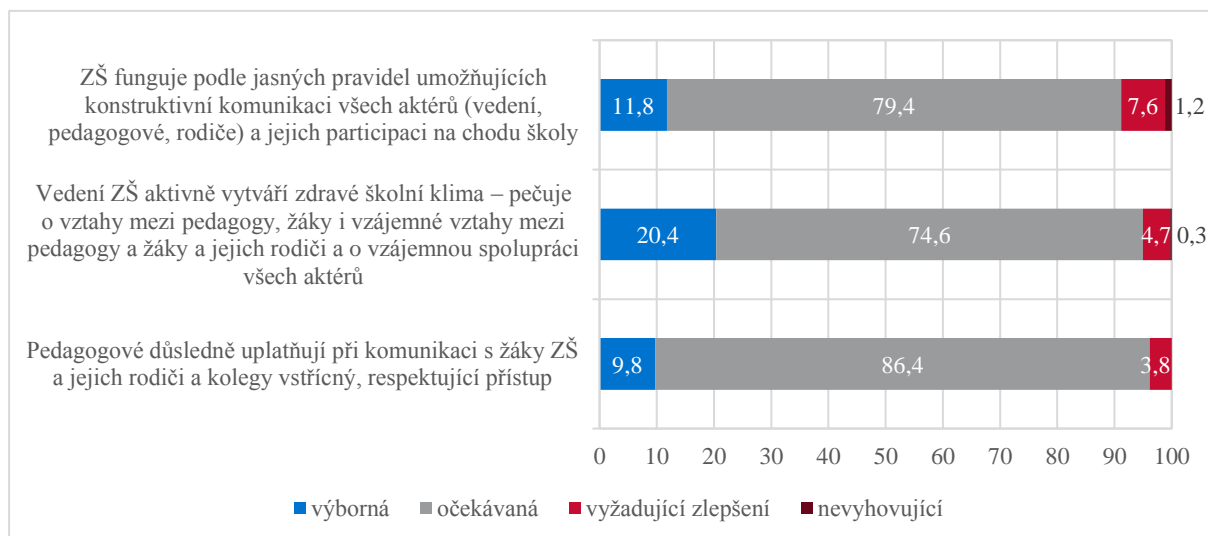
Problematika šikany mezi žáky ve školách a jejího odhalování a řešení je v současné době natolik akcentována, že naprostá většina škol považuje za potřebné stanovit (případně i dohodnout s rodiči) a zveřejnit postup, podle kterého se v případě podezření na šikanu mají aktéři zachovat. Negativním zjištěním je však skutečnost, že téměř 8 % dotázaných škol dosud takový formalizovaný postup nezpracovalo. Většinou jde o školy, které se s projevy tohoto rizikového chování buď dosud nesetkaly, nebo je nedokázaly odhalit.

5.2 Hodnocení kvality komunikace ze strany školy

Komunikace školy s rodiči a dalšími partnery je faktorem, který zasahuje do více činností školy. Kvalita komunikace proto ovlivňuje řadu aktivit školy a podílí se na celkové kvalitě několika oblastí fungování školy. Graf č. 15 prezentuje hodnocení škol navštívených při prezenční inspekční činnosti (305) dle modelu tzv. kvalitní školy³.

³ Kritéria hodnocení podmínek, průběhu a výsledků vzdělávání seskupená do šesti základních oblastí vycházejí z modelu tzv. kvalitní školy a pokrývají všechny klíčové kroky školního vzdělávání. Popisy kritérií pak jasně ilustrují, co dané kritérium sleduje a jak by naplnění daného kritéria mělo v optimálním případě vypadat – http://www.csicr.cz/html/Kriteria_2016_17/flipviewerxpress.html.

Graf č. 15 Hodnocení základních škol podle modelu kvalitní školy – podíl škol (v %)

V necelých 12 % hodnocených škol jsou jasně nastavená pravidla a mechanismy k organizování vlastní činnosti školy (školní řád a další vnitřní předpisy), přičemž rodiče mají k těmto pravidlům snadný přístup. Školy udržují konstruktivní komunikaci o pravidlech a dbají na to, aby i rodiče byli zapojeni do jejich tvorby a racionalizace. Tyto školy mají jasně nastavený mechanismus přenosu podnětů od rodičů a jejich projednání s pedagogy. V cca 80 % hodnocených škol se komunikace s rodiči a dalšími partnery uskutečňuje na potřebné úrovni, není však systematicky podporována. Necelých 8 % škol věnuje komunikaci spíše nahodilou pozornost a nevyhledává zpětnou vazbu. Pouze minimum škol nemá žádná pravidla komunikace a nevěnuje této oblasti pozornost.

Více než pětina základních škol hodnocených při prezenční činnosti vytváří v průběhu školního roku dostatek příležitostí pro vzájemnou spolupráci pedagogů a rodičů nejen formou pravidelných schůzek s rodiči, ale např. také konzultačními hodinami, prostřednictvím dnů otevřených dveří, v rámci kterých se mohou rodiče zúčastňovat výuky, či umožněním vstupu rodičů do školy kdykoliv v průběhu vzdělávacího procesu. V necelých třech čtvrtinách škol je spolupráce s rodiči uskutečňována v menší, ale dostatečné míře. Zpravidla jsou v těchto případech dobře využívány standardní mechanismy, jakými jsou třídní schůzky. V 5 % škol dochází k setkávání s rodiči méně často, případně se kontakty týkají jen části rodičovské veřejnosti.

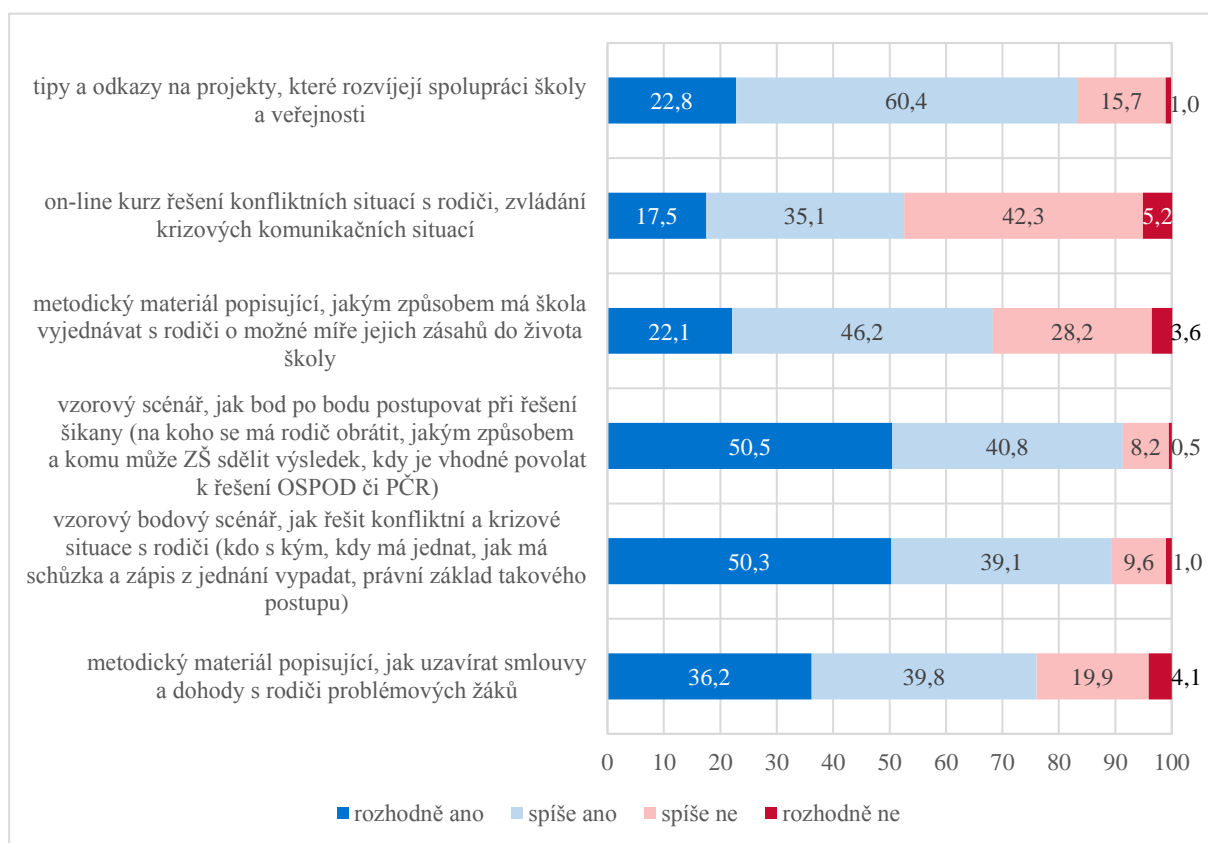
V necelých 10 % základních škol pedagogové jednají s rodiči žáků a dalšími partnery s respektem a úctou a v dalších 86 % škol je takových pedagogů ve sboru převaha.

6 Metodická podpora komunikace

6.1 Potřeby škol v oblasti podpory komunikace

V rámci inspekční činnosti se ředitelé základních škol vyslovovali také k možným formám metodické podpory při rozvíjení spolupráce s rodiči a veřejností z hlediska jejich potenciálního přínosu.

Graf č. 16 Přírnost možných forem metodické podpory při rozvíjení spolupráce ZŠ s rodiči žáků z pohledu ředitelů – podíl škol (v %)

Z hlediska formy metodické podpory by ředitelům nejvíce vyhovovaly vzorové scénáře, u kterých oceňují především praktickou uchopitelnost a možnost bezprostřední aplikace na konkrétní případy řešené školami.

6.2 Školy se značkou Rodiče vítání

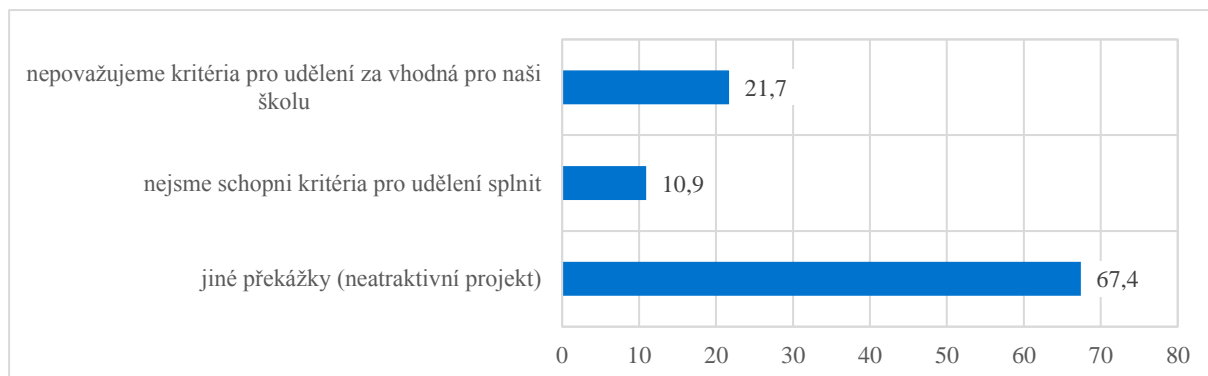
Školy, které vnímají potřebu komunikace a spolupráce s rodiči žáků jako významný faktor kvality, nebo dokonce jako základní princip, na němž jejich aktivity stojí, mají možnost zapojit se do sítě škol usilujících o značku nebo již certifikovaných značkou „Rodiče vítání“. Pro získání této certifikace školy při své činnosti plní řadu dohodnutých kritérií⁴, z nichž některá jsou závazná (např. umožnění vstupu rodičů do školy kdykoliv během jakékoliv činnosti včetně procesu vzdělávání, poskytování kontaktů na všechny učitele a vedení školy apod.) a jiná dobrovolná v závislosti na konkrétních podmínkách (např. možnost pravidelných osobních konzultací, realizace zápisu do prvních ročníků jako společenské události apod.). Plnění zásad rozhodných pro udělení značky je pod přímým dohledem rodičů. Certifikované školy spolupracují a komunikují s rodiči těsněji, častěji společně organizují školní akce a projekty. Aktuálně je takto certifikováno více než 400 škol, z nichž většinu představují základní školy nebo spojené subjekty ZŠ a MŠ.

Z dotazovaných základních škol (200) bylo certifikováno značkou „Rodiče vítání“ 16,2 % a více než tři čtvrtiny škol byly s existencí značky a možností certifikace obeznámeny. Ředitelé této skupiny škol uváděli překážky, které jim komplikují možnost tuto certifikaci získat.

⁴ http://www.rodicevitani.cz/wp-content/uploads/2015/02/RV_kriteria_certifikace_ZS_uprava_komentare_2015.pdf

Některé další školy se označují také značkou „Otevřená škola“. I v těchto případech jde o školy uplatňující vysokou míru spolupráce a kontaktů s rodiči žáků, aktivity však nejsou zastřešeny nějakým společným konceptem.

Graf č. 17 Překážky pro ředitele ZŠ, které komplikují získání značky „Rodiče vítáni“ – podíl škol (v %)

Více než dvě třetiny ředitelů škol uvedly jiné překážky, než je splnění příslušných kritérií (zpravidla uváděli, že nepovažují tento projekt za dostatečně atraktivní). To však neznamená, že by tyto školy s rodiči nespolupracovaly třeba i v nadstandardní míře a kvalitě. Některé školy nechtějí oblast spolupráce formalizovat, případně chtějí iniciativu v komunikaci a spolupráci ponechat více na své straně, než je tomu v zasítovaných školách uvedené značky.

Zajímavým zjištěním je skutečnost, že ve skupině dotazovaných škol s certifikací „Rodiče vítáni“ nebylo potvrzeno očekávání, že požadavky rodičů, jako nespokojenost se stylem výuky, stížnost na chování učitele či žádost o vyloučení spolužáka, který narušuje vyučování, budou méně časté. Také frekvence stížností a uvedených žádostí rodičů byla spíše vyšší než v celém vzorku dotazovaných škol. Potvrzuje se, že úroveň a intenzita komunikace nemůže být postačujícím faktorem celkové kvality poskytovaného vzdělávání a služeb, nicméně určitě významně přispívá k reflexi nedostatků školami.

7 Vnitřní informační systémy škol a elektronická komunikace s partnery

Pro snadný osobní kontakt s vedením a pracovníky školy je zásadní věcí jednoduchá orientace v budově školy, tedy přehledný a srozumitelný vnitřní informační systém. Pro dálkovou komunikaci (získávání informací, řešení problémů a požadavků apod.) přirozeně hrají stále větší úlohu elektronické informační technologie.

7.1 Informační systémy škol

Necelá třetina dotazovaných základních škol (28,8 %) monitoruje vstup osob do školy službou vrátného či recepčního, kteří také poskytují vstupujícím osobám informace užitečné pro orientaci ve škole. Více než 85 % škol má přístup zabezpečen zvonky s identifikací komunikátora, jehož prostřednictvím je možné se ohlásit. Necelá polovina škol (48,2 %) disponuje u vchodu informačními tabulemi nebo obdobným informačním systémem prezentujícím umístění školní družiny, knihovny, jídelny, školního klubu apod. Uvnitř budov 59,1 % škol je návštěvníkům k dispozici informační tabule, nástěnka apod. s informacemi o umístění kanceláří ředitele školy, školního psychologa, vedoucí školní družiny a dalších často vyhledávaných pracovníků. V 35 % škol jsou u hlavního vchodu do budovy vyvěšena adresná telefonní čísla na vedení školy, hospodářku, vedoucí jídelny, školníka apod., jejichž prostřednictvím je možné se ohlásit na návštěvu školy. Necelých 38 % škol má pro orientaci

příchozích instalován plošný orientační systém (směrovky, barevné pásy či stopy apod.). Necelých 9 % základních škol pak poskytuje návštěvníkům počítač či interaktivní obrazovku, kde je možné najít aktuální rozvrh nebo dohledat další informační zdroje z webu školy. V 73 % škol funguje veřejně dostupný systém průběžných aktualizovaných informací (on-line školní časopis, funkční sekce aktualit na stránkách školy, rozmnožený leták u vchodu apod.), kde je možné zjistit, co se na ZŠ aktuálně děje. Uvedené podíly škol s jednotlivými typy i úrovněmi informačních systémů je třeba chápat v kontextu rozdílných konkrétních podmínek. V zásadě je možné konstatovat, že školy návštěvám orientaci usnadňují, a snaží se tak odstraňovat překážky v osobní komunikaci s rodiči a dalšími návštěvníky.

7.2 Elektronická komunikace škol s partnery

Formy komunikace škol s rodiči jsou stále více ovlivňovány rozvojem informačních technologií a jejich aplikací v prostředí škol. Z informací, které má Česká školní inspekce k dispozici, vyplývá, že naprostá většina všech základních škol zapsaných ve školském rejstříku (99 % velkých ZŠ nad 150 žáků a 93,9 % malých ZŠ) provozuje vlastní webové stránky, a to většinou prostřednictvím některého redakčního systému poskytovaného zdarma (75,8 % velkých ZŠ a 57,8 % malých ZŠ). Těmito stránkami informuje více než 62 % škol rodiče žáků o plánovaných i uskutečněných akcích školy, rozvrhu jednotlivých tříd, suplování, zveřejňují informace o stravování žáků (jídelníčky, systém dálkového výběru z více jídel, termíny úhrady stravování apod.). V 56,3 % školy využívají webové stránky pro zveřejňování výukových materiálů a úkolů pro žáky, 48,2 % škol provozuje také na stránkách školy informační systém o hodnocení žáků, např. prostřednictvím elektronické žákovské knížky.

Pro úřední komunikaci s partnery mají školy zřízeny datové schránky (92,4 % velkých a 90,1 % malých ZŠ). Elektronický podpis přitom využívalo 86,6 % velkých a 68,6 % malých ZŠ. Tyto výsledky jsou vztaženy ke zjištěním z dané inspekční činnosti, během které však došlo k úpravě školské legislativy požadující datové schránky využívat plošně. Situace tedy bude brzy jiná.

Rozsah a úroveň elektronické komunikace, která významně urychluje předávání informací rodičům i dalším partnerům, jsou závislé na technickém vybavení školy, její schopnosti obnovy zařízení i programů a na zabezpečení chodu těchto prostředků odborným pracovníkem – koordinátorem/metodikem ICT.

8 Nabídka doplňkových služeb pro rodiče a veřejnost

Součástí spolupráce s rodiči a veřejností a současně výsledkem pozitivní komunikace vyššího stupně bývá ve školách i nabídka doplňkových služeb. Které služby pro veřejnost jsou školami poskytovány nejčastěji, vyplývá z odpovědí ředitelů škol v rámci elektronického zjišťování.

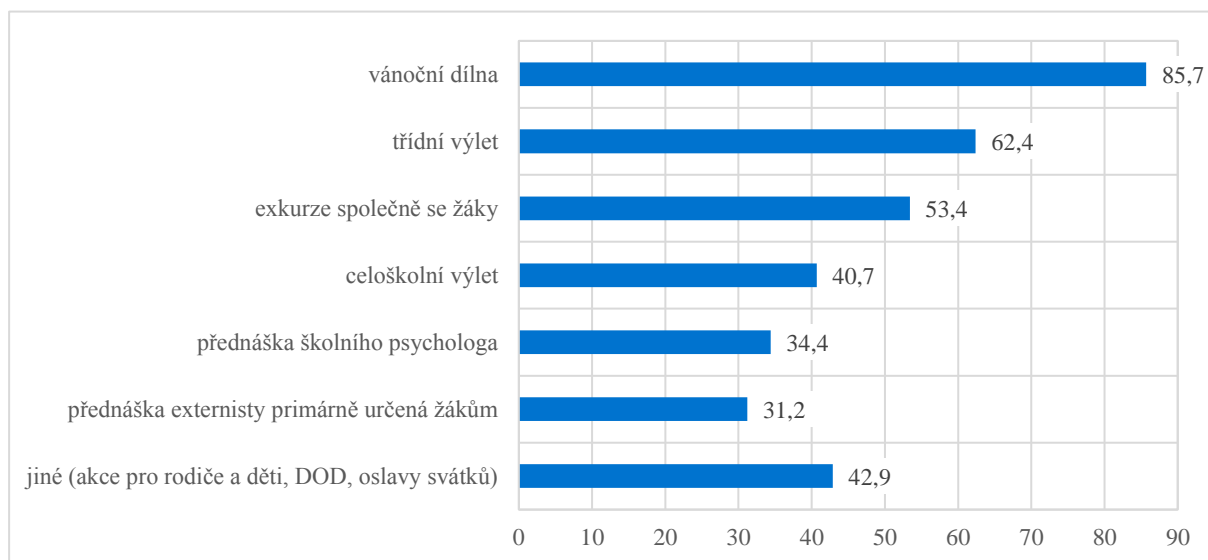
Tabulka č. 2 Nejčastější doplňkové služby ZŠ pro rodiče a veřejnost – podíl škol (v %)

Druh služby	Podíl ZŠ
Prostory pro jednání návštěv s pedagogy (mimo kabinetů, sboroven apod.)	43,1
Využívání budovy i pro akce veřejnosti (pronájem tělocvičny, přednášky apod.) *)	77,8
Stravování veřejnosti ve školní jídelně *)	46,7
Školní knihovna je přístupná i pro veřejnost *)	3,0

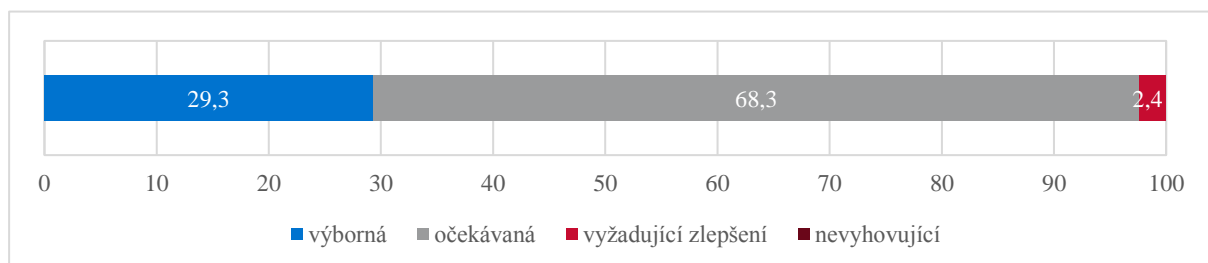
*) V označených případech školy rozlišují širší veřejnost od rodičů žáků školy. 1,5 % ZŠ poskytuje budovy na akce jen pro rodiče žáků, 0,5 % škol umožňuje stravování rodičům a 8,1 % zpřístupňuje rodičům školní knihovnu.

Nejběžnější formou doplňkových služeb pro rodiče je možnost jejich účasti na některých školních akcích. Jde zejména o exkurze, výlety (tuzemské i zahraniční) a kurzy (např. turistický, vodácký), sportovní a kulturní akce organizované školou, návštěvy divadelních a filmových představení a výstav apod. Účast rodičů a jejich aktivní zapojení navozuje prostředí vzájemné důvěry a pochopení a odstraňuje často komunikační bariéry mezi oběma stranami. Rodiče žáků ZŠ mají možnost zúčastnit se školních akcí ve více než 96 % z 200 škol zapojených do elektronického zjišťování.

Graf č. 18 Školní akce, kterých se rodiče mohou účastnit – podíl škol (v %)

Graf č. 19 Hodnocení spolupráce ZŠ s vnějšími partnery – podíl škol (v %)

V necelých 30 % z 305 škol hodnocených při prezenční inspekční činnosti je významně podporována sounáležitost s obcí, příp. i regionem. Tyto školy účinně spolupracují se zřizovateli, aktivně využívají programy spolupráce s dalšími důležitými sociálními partnery, jako jsou další školy a školská zařízení, úřady, vzdělávací centra, nadace a nevládní neziskové organizace, případně také podnikatelská sféra. Školy aktivně spolupracují s dalšími školami a školskými zařízeními, přičemž toto partnerství podporuje naplňování koncepce školy (např. v oblasti primární prevence či propojování učiva s reálnými životními situacemi). 68 % základních škol realizuje vztahy s partnery cíleně a efektivně, avšak méně často. Ve zbylých školách je spolupráce s partnery školy spíše nahodilá a není dostatečně využívána pro zkvalitnění vlastní činnosti.

9 Závěr

Z provedené inspekční činnosti vyplývá, že značná většina škol si uvědomuje potřebu komunikace se svými přirozenými partnery, především s rodiči žáků. Volba prostředků a strategií pro komunikaci a její úroveň se liší nejen v závislosti na specifických podmínkách

jednotlivých škol, ale také v důsledku celkového postoje škol k otevřenosti vnějšmu prostředí. Míra autonomie na vnějších podmínkách a partnerech je školami vnímána a akcentována nesterjně, v závislosti na tom, co školy (či jejich vedení) považují za účelné, a co již za nadbytečné, zatěžující, nebo dokonce v některých případech za ohrožující její činnost či postavení. Je však možné konstatovat, že pouze malý podíl základních škol komunikuje a spolupracuje s rodiči a dalšími partnery na zcela nedostatečné úrovni, naopak významný podíl škol je možné hodnotit jako výborné v uvedené dílčí oblasti.

9.1 Pozitivní zjištění

- Zvyšující se podíl rodičů s aktivním zájmem o vzdělávání svých dětí a o činnost školy.
- Fungující organizace rodičů s vlastní právní subjektivitou a jejich účast na životě škol.
- Významný podíl rodičů na odhalování a následném řešení případů šikany.
- Pomoc rodičů či jejich sdružení školám v oblasti materiální a finanční a při organizování akcí pořádaných školami.
- Nárůst počtu škol uplatňujících větší otevřenost veřejnosti, například i zapojením do certifikace „Rodiče vítáni“.

9.2 Negativní zjištění

- Velmi často formální a málo funkční školské rady, které uvolňují prostor aktivismu minoritních skupin rodičů.
- V téměř 10 % základních škol není upřesněno, jak postupovat v případě podezření na šikanu.
- Snaha některých menšinových skupin rodičů ovlivňovat oblasti chodu školy spadající do výlučné kompetence ředitele (např. zajištění personálních podmínek výuky).
- Chybějící či nedostatečná metodická podpora pro oblast komunikace školy s partnery.
- Nárůst fenoménu stížností rodičů jako důsledku selhání předchozí komunikace, přičemž cca 60 % stížností bývá nedůvodných.

9.3 Doporučení

- Metodicky podpořit činnost školských rad, akcentovat jejich úlohu v životě školy a ve vztazích zejména mezi školami, zákonnými zástupci žáků a zřizovatelem.
- Poskytnout školám metodickou podporu v oblastech jejich komunikace a spolupráce s vnějšími partnery, např. formou vzorových scénářů na základě ověřené praxe.
- Podporovat partnerské vztahy mezi školami, a to i napříč stupni vzdělávání, a mezi školami a školskými zařízeními.